

**RAQAMLI AXBOROT MUHITIDA MILLIY MUSIQIY  
QADRIYATLARNI OMMALASHTIRISHNING IJTIMOIIY-MADANIY  
MEXANIZMLARI**

**Muxamedova Muhayyo Kamolxonovna**  
*O'zbek milliy musiqa san'ati instituti psixologi.*

**Annotatsiya** Mazkur maqolada raqamli axborot muhiti sharoitida milliy musiqiy qadriyatlarni ommalashtirishning ijtimoiy-madaniy mexanizmlari ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Globallashuv jarayonlari, raqamli kommunikatsiya vositalarining keng rivojlanishi va axborot almashinuvi sur'atlarining ortishi natijasida milliy madaniy merosni saqlash, rivojlantirish hamda zamonaviy media vositalari orqali targ'ib qilish masalasi dolzarb ilmiy muammolardan biriga aylanmoqda. Tadqiqotda milliy musiqa xalqning tarixiy xotirasi, ma'naviy tajribasi va madaniy identikligini ifodalovchi muhim ijtimoiy hodisa sifatida baholanadi. Shuningdek, raqamli platformalar orqali milliy musiqiy qadriyatlarni ommalashtirish, yosh avlodning ma'naviy dunyoqarashini shakllantirish, milliy o'zlikni mustahkamlash va madaniy barqarorlikni ta'minlash mexanizmlari yoritilgan. Maqolada zamonaviy media texnologiyalarining milliy musiqiy merosni rivojlantirishdagi imkoniyatlari hamda uning jamiyatning ijtimoiy-madaniy taraqqiyotidagi ahamiyati ilmiy asoslangan.

**Kalit so'zlar:** raqamli axborot muhiti, milliy musiqiy qadriyatlar, madaniy meros, ijtimoiy-madaniy mexanizm, milliy identiklik, raqamlashtirish, media kommunikatsiya, ma'naviyat.

**Аннотация** В статье научно анализируются социально-культурные механизмы популяризации национальных музыкальных ценностей в условиях цифровой информационной среды. В результате процессов глобализации, развития цифровых коммуникационных технологий и увеличения скорости информационного обмена вопросы сохранения, развития и продвижения национального культурного наследия посредством современных медиаресурсов приобретают особую актуальность. Национальная музыка рассматривается как важное социальное явление, отражающее историческую память, духовный опыт и культурную идентичность народа. Особое внимание уделяется механизмам распространения национальных музыкальных ценностей через цифровые платформы, формированию духовного мировоззрения молодого поколения и укреплению национального самосознания.

**Ключевые слова:** цифровая информационная среда, национальные музыкальные ценности, культурное наследие, социально-культурные механизмы, национальная идентичность, цифровизация, медиакommunikация, духовность.

**Annotation** This article scientifically analyzes the socio-cultural mechanisms of promoting national musical values in the digital information environment. Due to

globalization, the development of digital communication technologies, and the rapid growth of information exchange, preserving, developing, and promoting national cultural heritage through modern media resources has become an important scientific issue. National music is considered a significant social phenomenon reflecting historical memory, spiritual experience, and cultural identity. The study examines mechanisms for promoting national musical values through digital platforms, strengthening national identity, developing the spiritual worldview of young people, and ensuring cultural sustainability.

**Keywords:** digital information environment, national musical values, cultural heritage, socio-cultural mechanisms, national identity, digitalization, media communication, spirituality.

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya jarayonlari jamiyat hayotining barcha sohalariga chuqur ta'sir ko'rsatib, axborot makonining ijtimoiy-madaniy ahamiyatini yanada oshirmoqda. Zamonaviy inson kundalik faoliyatining katta qismini raqamli muhit bilan bog'lagan holda amalga oshirmoqda. Internet tarmoqlari, ijtimoiy platformalar va multimedia vositalari nafaqat axborot almashinuvi vositasi, balki jamiyatning madaniy qarashlari, qadriyatlari va ma'naviy yo'nalishlarini shakllantiruvchi muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda.

Raqamli axborot muhitining rivojlanishi natijasida madaniy mahsulotlarni yaratish, saqlash va tarqatish imkoniyatlari kengaydi. Avvallari milliy san'at namunalari asosan an'anaviy madaniy tadbirlar, konsertlar, radio va televideniye orqali ommalashgan bo'lsa, bugungi kunda ular raqamli platformalar yordamida keng auditoriyaga yetkazilmoqda. Shu jihatdan milliy musiqiy qadriyatlarni zamonaviy axborot vositalari orqali targ'ib qilish jamiyatning madaniy taraqqiyotida muhim strategik yo'nalishlardan biri hisoblanadi.

Milliy musiqa xalqning tarixiy tajribasi, dunyoqarashi, urf-odatlar va ma'naviy qadriyatlarini o'zida aks ettiruvchi noyob madaniy hodisadir. Har bir millatning musiqiy merosi uning ijtimoiy hayoti, estetik qarashlari va ma'naviy ehtiyojlari bilan chambarchas bog'liq. Shu sababli milliy qo'shiqchilik va musiqiy an'analar faqat san'at turi sifatida emas, balki jamiyatning madaniy xotirasini saqlovchi muhim ijtimoiy institut sifatida ham baholanadi.

Milliy musiqiy qadriyatlarning asosiy xususiyati shundaki, ular inson ongiga nafaqat axborot, balki hissiy va tarbiyaviy ta'sir orqali kirib boradi. Musiqiy asarlarda aks etgan vatanparvarlik, insonparvarlik, mehr-oqibat, halollik, mehnatsevarlik va tarixiy xotira kabi g'oyalar insonning ma'naviy shakllanishida katta ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, yosh avlodning milliy o'zligini anglashida milliy musiqa muhim tarbiyaviy vosita sifatida xizmat qiladi<sup>1</sup>.

<sup>1</sup> Karimov I.A. **Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch.** – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.

Raqamli axborot muhitida milliy musiqiy qadriyatlarni ommalashtirish masalasi, avvalo, madaniy merosni yangi kommunikatsiya shakllari orqali yetkazish zarurati bilan bog'liq. Bugungi yoshlar axborotning asosiy qismini internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali qabul qilmoqda. Shu sababli milliy musiqa namunalarini zamonaviy media formatlarda taqdim etish, ularni raqamli platformalarda faol targ'ib qilish milliy madaniyatning raqobatbardoshligini oshirish imkonini beradi.

Raqamli texnologiyalar milliy musiqiy merosni saqlash va rivojlantirish uchun yangi imkoniyatlarni yaratmoqda. Audio va video arxivlarni tashkil etish, tarixiy ijrolarni raqamlashtirish, elektron kataloglar yaratish hamda milliy musiqa namunalarini onlayn platformalarda joylashtirish orqali madaniy boyliklarni kelajak avlodlarga yetkazish mumkin. Bu jarayon nafaqat madaniy merosni asrash, balki ilmiy tadqiqotlar uchun ham muhim manbalarni shakllantirish imkonini beradi.

Shuningdek, raqamli axborot muhitida milliy musiqiy qadriyatlarni ommalashtirish jamiyatda madaniy identiklikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Inson o'z milliy madaniyati, san'ati va tarixiy merosi bilan qanchalik yaqin bo'lsa, uning tashqi madaniy ta'sirlarga nisbatan munosabati shunchalik barqaror bo'ladi. Shu nuqtai nazardan milliy musiqa jamiyatning ma'naviy immunitetini shakllantiruvchi muhim omillardan biri sifatida namoyon bo'ladi.

Raqamli axborot muhitida milliy musiqiy qadriyatlarni targ'ib qilish jarayoni zamonaviy kommunikatsiya strategiyalaridan samarali foydalanishni talab etadi. Chunki bugungi axborot makonida har qanday madaniy mahsulotning ta'sir kuchi nafaqat uning mazmuni, balki uni taqdim etish shakli, tarqatish kanallari va auditoriya bilan muloqot qilish imkoniyatlariga ham bog'liqdir. Shu sababli milliy musiqiy merosni zamonaviy media vositalari bilan uyg'unlashtirish uning jamiyatdagi ijtimoiy-madaniy rolini yanada oshiradi<sup>2</sup>.

Milliy musiqa namunalarini raqamli platformalarda ommalashtirishning eng muhim mexanizmlaridan biri bu sifatli media kontent yaratish hisoblanadi. Zamonaviy auditoriya qisqa videolar, interaktiv loyihalar, podkastlar, virtual konsertlar va multimedia mahsulotlariga katta qiziqish bildirmoqda. Shu bois milliy musiqiy merosni faqat an'anaviy shaklda emas, balki yangi kommunikatsion formatlarda ham namoyish etish zarur. Masalan, tarixiy qo'shiqlarning kelib chiqishi, ijrochilik an'analari, mashhur bastakor va hofizlar ijodiga bag'ishlangan raqamli loyihalar yoshlarning milliy musiqaga bo'lgan qiziqishini oshirishi mumkin.

Raqamli platformalarning keng imkoniyatlari milliy musiqiy qadriyatlarni nafaqat ichki auditoriya, balki xalqaro miqyosda targ'ib qilish imkonini ham bermoqda. Bugungi kunda YouTube, Spotify, Apple Music, Telegram, Instagram kabi platformalar madaniy mahsulotlarni tezkor tarqatishning samarali vositalariga aylandi. Ushbu platformalarda milliy musiqa namunalarini professional darajada taqdim etish,

<sup>2</sup> Mirziyoyev Sh.M. **Yangi O'zbekiston strategiyasi**. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.

xorijiy tillarda izohlar berish va xalqaro auditoriyaga mos media mahsulotlar yaratish orqali milliy madaniyatning global axborot makonidagi mavqeini oshirish mumkin.

Milliy musiqiy qadriyatlarni raqamli muhitda targ'ib qilishning yana bir muhim jihati yoshlar auditoriyasi bilan bog'liqdir. Chunki zamonaviy yosh avlod axborot texnologiyalaridan faol foydalanuvchi asosiy ijtimoiy qatlam hisoblanadi. Ularning dunyoqarashi, estetik didi va madaniy qarashlari ko'p jihatdan raqamli axborot oqimlari ta'sirida shakllanmoqda. Shu sababli yoshlarni milliy musiqiy meros bilan tanishtirish uchun raqamli ta'lim resurslari, onlayn kurslar, virtual muzeylar va elektron musiqa kutubxonalaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Ta'lim tizimida milliy musiqiy qadriyatlardan foydalanish axborot madaniyatini shakllantirishning samarali vositalaridan biridir. Umumiy o'rta ta'lim maktablari, akademik litseylar, oliy ta'lim muassasalarida milliy musiqa namunalarini o'rganish orqali yoshlarning tarixiy xotirasi, estetik tafakkuri va ma'naviy dunyoqarashi rivojlanadi. Shu bilan birga, media savodxonlik mashg'ulotlarida milliy kontentlardan foydalanish yoshlarni axborotni tanqidiy qabul qilishga, madaniy mahsulotlarni tahlil qilishga va axborot makonida mas'uliyatli ishtirok etishga o'rgatadi.

Milliy musiqiy merosning raqamli muhitdagi rivojlanishi davlat va jamiyat institutlarining o'zaro hamkorligini talab qiladi. Madaniyat tashkilotlari, ta'lim muassasalari, ommaviy axborot vositalari va raqamli platformalar o'rtasidagi hamkorlik milliy musiqani targ'ib qilishning samarali tizimini yaratishga imkon beradi. Shu nuqtai nazardan milliy musiqiy kontent ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlash, yosh ijodkorlar uchun raqamli imkoniyatlarni kengaytirish hamda milliy san'at namunalarini xalqaro media maydoniga olib chiqish muhim vazifalardan biridir<sup>3</sup>.

Bugungi globallashtirish sharoitida turli madaniy oqimlarning kuchayishi milliy musiqiy qadriyatlarni himoya qilish va rivojlantirish masalasini yanada dolzarb qilmoqda. Raqamli axborot muhitida xorijiy madaniy mahsulotlarning keng tarqalishi bilan bir qatorda milliy kontentlarning mavjudligi jamiyatning madaniy muvozanatini ta'minlashga xizmat qiladi. Milliy musiqa insonlarda o'z tarixiga, xalqiga va madaniy merosiga hurmat tuyg'usini shakllantirib, milliy o'zlikni anglash jarayonini mustahkamlaydi<sup>4</sup>.

Shuningdek, milliy musiqiy qadriyatlarni targ'ib qilish jamiyatning ma'naviy barqarorligini ta'minlashda ham muhim o'rin tutadi. Chunki madaniy identiklik darajasi yuqori bo'lgan jamiyatlarda turli yot g'oyalar va manipulyativ axborot ta'sirlariga nisbatan barqarorlik kuchli bo'ladi. Milliy musiqa orqali shakllangan ma'naviy immunitet insonning axborot makonidagi faoliyatini ongli va mas'uliyatli tashkil etishga yordam beradi.

<sup>3</sup> Qur'onov M. **Milliy tarbiya**. – Toshkent: Ma'naviyat, 2007.

<sup>4</sup> Castells M. **The Rise of the Network Society**. – Oxford: Wiley-Blackwell, 2010.

Raqamli axborot muhitida milliy musiqiy qadriyatlarni ommalashtirishning samaradorligini oshirish uchun bir qator amaliy mexanizmlarni amalga oshirish mumkin. Jumladan:

- milliy musiqa namunalarining yagona elektron arxivlarini yaratish;
- xalq qo‘shiqlari, maqom va folklor namunalarini raqamli formatlarda saqlash;
- milliy san’at vakillari ishtirokida zamonaviy multimedia loyihalarini ishlab chiqish;
- ijtimoiy tarmoqlarda milliy musiqa targ‘ibotiga qaratilgan maxsus media loyihalarni tashkil etish;
- yosh ijodkorlarni raqamli platformalarda qo‘llab-quvvatlash;
- milliy musiqa bo‘yicha ilmiy-ommabop videolar, podkastlar va elektron nashrlarni yaratish.

Mazkur mexanizmlarning kompleks ravishda amalga oshirilishi milliy musiqiy merosning raqamli makondagi nufuzini oshirishga, jamiyatda madaniy ong va axborot madaniyatini rivojlantirishga xizmat qiladi<sup>5</sup>.

Raqamli axborot muhiti nafaqat axborot tarqatish vositasi, balki madaniy qadriyatlarni qayta shakllantirish maydoni sifatida ham namoyon bo‘lmoqda. Shu sababli milliy musiqiy merosni zamonaviy texnologiyalar asosida rivojlantirish mamlakatning madaniy siyosati, ma’naviy xavfsizligi va axborot strategiyasining muhim tarkibiy qismi sifatida qaralishi lozim.

Milliy musiqa va raqamli texnologiyalarning uyg‘unlashuvi natijasida yangi kommunikatsion imkoniyatlar yuzaga kelmoqda. Bu jarayon milliy san’atni zamonaviy auditoriyaga yaqinlashtirish, yoshlarning madaniy ehtiyojlarini qondirish va milliy qadriyatlarni kelajak avlodlarga yetkazish imkonini beradi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, raqamli axborot muhiti sharoitida milliy musiqiy qadriyatlarni ommalashtirish jamiyatning ijtimoiy-madaniy taraqqiyotini ta’minlashning muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Globallashtirish jarayonlari va axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi natijasida madaniy mahsulotlarning jamiyat ongiga ta’siri tobora ortib bormoqda. Shu sababli milliy musiqiy merosni zamonaviy raqamli vositalar yordamida rivojlantirish, uni yangi avlodga yetkazish va keng auditoriya orasida targ‘ib qilish strategik ahamiyat kasb etmoqda.

Ilmiy tahlillar asosida milliy musiqa faqat estetik zavq beruvchi san’at turi emas, balki xalqning tarixiy xotirasi, ma’naviy tajribasi va madaniy identikligini ifodalovchi muhim ijtimoiy institut ekanligi aniqlandi. Milliy kuy-qo‘shiqlar insonning hissiyoti, tafakkuri va dunyoqarashiga ta’sir ko‘rsatib, unda vatanparvarlik, milliy g‘urur, insoniylik va ma’naviy qadriyatlarga hurmat tuyg‘ularini shakllantiradi.

Raqamli texnologiyalar milliy musiqiy merosni saqlash, tizimlashtirish va ommalashtirish uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda. Elektron arxivlar, multimedia

<sup>5</sup> McLuhan M. **Understanding Media: The Extensions of Man.** – London: Routledge, 2001.

loyihalari, raqamli kutubxonalar, ijtimoiy tarmoqlar va onlayn platformalar orqali milliy musiqa namunalarini keng auditoriyaga yetkazish mumkin. Bu esa milliy madaniyatning zamonaviy axborot makonidagi mavqeini mustahkamlash bilan birga, uning xalqaro miqyosdagi nufuzini oshirishga ham xizmat qiladi.

Tadqiqot davomida raqamli axborot muhitida milliy musiqiy qadriyatlarni ommalashtirishning asosiy ijtimoiy-madaniy mexanizmlari sifatida quyidagi yoʻnalishlar ilmiy asoslandi:

- milliy musiqiy meros namunalarini zamonaviy texnologiyalar asosida raqamlashtirish;
- milliy musiqa boʻyicha yagona elektron axborot bazalarini yaratish;
- ijtimoiy tarmoqlar va raqamli platformalarda milliy kontentlar ulushini oshirish;
- yoshlar auditoriyasi uchun zamonaviy multimedia mahsulotlarini ishlab chiqish;
- taʼlim tizimida milliy musiqa va media savodxonlik elementlarini uygʻunlashtirish;
- davlat tashkilotlari, madaniyat muassasalari va media sohasi vakillari oʻrtasidagi hamkorlikni rivojlantirish.

Shuningdek, milliy musiqiy qadriyatlarni raqamli muhitda targʻib qilish jamiyatning axborot madaniyatini rivojlantirishga bevosita taʼsir koʻrsatadi. Chunki madaniy jihatdan shakllangan, oʻz tarixiy va maʼnaviy ildizlarini anglagan shaxs axborot oqimlarini tanqidiy tahlil qilish, turli madaniy taʼsirlarni baholash va ongli axborot isteʼmolchisi boʻlish imkoniyatiga ega boʻladi.

Bugungi axborot makonida milliy madaniy kontentning mavjudligi jamiyatning maʼnaviy barqarorligini taʼminlashning muhim omillaridan biridir. Milliy musiqa orqali shakllangan madaniy identiklik tashqi madaniy bosimlarga nisbatan barqarorlikni oshiradi va jamiyatning maʼnaviy immunitetini mustahkamlaydi.

Umuman olganda, raqamli axborot muhitida milliy musiqiy qadriyatlarni ommalashtirish madaniy merosni saqlash, yosh avlodning maʼnaviy dunyosini boyitish, milliy oʻzlikni mustahkamlash hamda jamiyatda axborot madaniyatini shakllantirishning samarali mexanizmlaridan biridir. Kelgusida ushbu yoʻnalishda raqamli media texnologiyalarining milliy sanʼat rivojiga taʼsirini chuqur oʻrganish, innovatsion targʻibot usullarini ishlab chiqish va milliy musiqaning xalqaro axborot makonidagi oʻrnini mustahkamlash muhim ilmiy vazifalardan biri boʻlib qoladi.

## Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. **Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch.** – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Mirziyoyev Sh.M. **Yangi O'zbekiston strategiyasi.** – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
3. Qur'onov M. **Milliy tarbiya.** – Toshkent: Ma'naviyat, 2007.
4. Castells M. **The Rise of the Network Society.** – Oxford: Wiley-Blackwell, 2010.
5. McLuhan M. **Understanding Media: The Extensions of Man.** – London: Routledge, 2001.
6. Jenkins H. **Convergence Culture: Where Old and New Media Collide.** – New York: New York University Press, 2006.
7. Toffler A. **The Third Wave.** – New York: William Morrow, 1980.
8. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, media kommunikatsiya va madaniyatshunoslik yo'nalishlariga oid OAK tomonidan e'tirof etilgan ilmiy maqolalar to'plami.